НАЦИОНАЛЕН ВОЕНЕН УНИВЕРСИТЕТ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ”
5000 гр. Велико Търново, бул. „България” №76
телефон: (062)618 822; факс:(062)618 899; e-mail: nvu@nvu.bg

РЕЦЕНЗИЯ

от

професор д.н. Веселин Петров Мадански
департамент „Езиково обучение и физическа подготовка“
при Национален военен университет „Васил Левски“
адрес: гр. Велико Търново, бул. „България“ №76, п.к. 5000
Регистър за научната дейност в Република България
https://cris.nacid.bg/public/scientist-preview/39884
Регистър за академични длъжности и дисертации в НАЦИД
https://ras.nacid.bg/dissertation-preview/39884
Web of Science ResearcherID:DDZ-8248-2022

Област на висше образование 9. „Сигурност и отбрана“
Професионално направление 9.1. „Национална сигурност“;
Професионално направление 9.2. „Военно дело“

Научна специалност:

- 05.02.24. „Организация и управление извън сферата на материалното производство (национална сигурност)“
- 05.12.01. „Организация и управление на Въоръжените сили“

GSM: 0888 830 824; e-mail: madansky@yahoo.com

на научните трудове, представени по конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ в област на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана“, професионално направление 9.1. „Национална сигурност“ в катедра „Национална и регионална сигурност“ при факултет „Сигурност и отбрана“ на Национален военен университет „Васил Левски“, обявен със заповед на началника на Национален военен университет „Васил Левски“ № РД-02-798/24.07.2026 г. и обнародван в Държавен вестник № 71/07.08.2026 г.

на кандидата:
гл. ас. д-р Валерия – Тереза Тошкова Дончева
главен асистент в катедра „Защита при извънредни ситуации“ при Национален военен университет „Васил Левски“,

гр. Велико Търново
2026

1. Кои трудове от представените от кандидата се приемат за оценка от рецензента.

Гл.ас. Валерия Дончева участва в конкурса за заемане на академична длъжност „доцент“ с общо 29 публикации в областта на обявения конкурс с общ обем от 529 страници, които включват:

- монографичният труд, предложен за хабилитиране – едно заглавие с общ обем от 232 стр.;

- статии в издания, съдържащи научни трудове и в научни списания, а също така и доклади, представени на научни конференции – 28 заглавия, от които 1 в съавторство. При това общият обем на статиите и докладите е 297 стр.

От предложените 29 заглавия приемам за рецензиране 26.

Не приемам 3 бр. научни трудове, посочени в справка-декларация за изпълнение на минимални национални изисквания за академична длъжност „доцент“ в област на висше образование 9. „Сигурност и отбрана” 9.1. „Национална сигурност” по чл. 2б, ал. 2 и 3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България, които не считам за релевантни на предметната област на обявения конкурс, както следва:.

1. Предизвикателствата пред осигуряването на равен достъп до образование за децата с увреждания – В: Сборник доклади от Годишна университетска научна конференция, Изд. комплекс на НВУ "Васил Левски", 2018, (том 7) стр. 918-924, ISSN 1314-1937;

5. Видовете кореспонденция като аспект на бизнес комуникациите. В: Годишник на Националния военен университет “Васил Левски”. с. 153-163. ISSN 1312-6148;

6. Етиката в бизнес комуникациите. В: Годишник на Националния военен университет “Васил Левски”. с. 163-172. ISSN 1312-6148.

Номерацията на публикациите съответства на точка „7. Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове“ от посочената справка-декларация.

От трудовете, които приемам за рецензиране, 25 заглавия са на български език и 1 - на английски, като 1 е публикуван в чужбина.

Няма публикации в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация.

Една публикация е в съавторство.

Кандидатът е предоставил 19 бр. цитирания, от които:

- цитирания или рецензии в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томове – 1;

- цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране – 18.

1. Обща характеристика на научноизследователската, научно-приложната и педагогическата дейност на кандидата.

Резултатите от научноизследователската, научноприложната и педагогическата дейност на кандидата са представени чрез публикационна активност в страната и чужбина в периода 2018 – 2026 г.

Представените научни трудове съдържат научни и научно - приложни приноси в интердисциплинарната област на психологията, социалната психология, политологията и националната сигурност, релевантни към професионално направление 9.1. „Национална сигурност“.

Научната продукция се обособява в три направления. Първото включва теоретични и емпирични изследвания на авторитаризма, властта, политическото поведение и личностните характеристики на политическите и организационните лидери. Второто е насочено към приложните аспекти на военната и организационната психология, включително междуличностните отношения, емоционалната интелигентност, мотивацията, професионалната социализация и груповата динамика. Третото направление обхваща съвременни рискове за националната сигурност, свързани с дезинформацията, конфликтите, миграционните и демографските процеси, политическата поляризация и институционалната нестабилност.

Проследени в хронологичен план, публикациите показват научно израстване и овладяване на научните подходи и методи. Различните направления са свързани помежду си и взаимно обусловени, като са насочени към изследване на човешкия фактор като ключов елемент във функционирането, ефективността и устойчивостта на системите за сигурност, включително в контекста на военната психология, политическите и организационните процеси, информационната среда и демографските аспекти на обществената стабилност.

В центъра на научните изследвания стои авторитарната личност като сложен психологически и социално-политически конструкт, формиран от взаимодействието между индивидуалните характеристики, потребността от сигурност, институционалната среда и динамиката на властта, контрола и подчинението. Авторитаризмът е разгледан не само като личностна или политическа нагласа, а като фактор, който влияе върху лидерството, междуличностните отношения, организационното поведение, вземането на решения и институционалната устойчивост.

Монографичният труд, предложен за хабилитиране „Авторитарната личност в контекста на националната сигурност“, анализира авторитарната личност като фундаментален психологически конструкт, който определя способността на индивида да се подчинява, доминира или манипулира социалните процеси. Връзката между личностните особености и институционалната сигурност се определя като решаваща за устойчивостта на държавата пред външни и вътрешни заплахи, а човешкият фактор като един от най-съществените, но често подценявани елементи в системите за национална

сигурност.

Монографията изследва, как психологическите особености на индивидите с авторитарни черти, взаимодействието им с властовите структури и склонността им към подчинение или доминация влияят върху устойчивостта, ефективността и демократичната легитимност на системите за сигурност и очертава рамката, в която авторитарната личност функционира в сферата на националната сигурност. Целта на монографията е да се анализира връзката между авторитарната личност и националната сигурност, чрез теоретичен и емпиричен подход, като се идентифицират психологическите характеристики и рискови профили на служителите в сферата на сигурността. Авторът, чрез съчетаване на теоретичен анализ, исторически примери и емпирично проучване, очертава сложния и многопластов конструкт на авторитарната личност. Чрез анализ на теоретични концепции се интерпретира авторитаризмът като резултат от динамично взаимодействие между вътрешни конфликти, компенсаторни механизми и социална среда, характеризираща се с йерархия, несигурност и повишена нужда от контрол. Историческият анализ на авторитарни режими и лидери разкрива, че дори нормално функциониращи личности, поставени в екстремни социални и политически условия, могат да проявят деструктивни форми на поведение. Емпиричното изследване допълва тези теоретични постановки, като очертава два ясно разграничени личностни профила сред изследваните служители в сферата на националната сигурност. Получените резултати потвърждават, че авторитарният личностен профил не е универсално разпространен, а съществува като потенциал, който може да бъде активиран или ограничен в зависимост от индивидуалните психологически характеристики и институционалната среда, което е от съществено значение за разбирането на динамиката на междуличностните отношения и управленските процеси в системите за национална сигурност. Приложен е аналитичен модел на риск: авторитарна личност – институционална среда – национална сигурност, който описва механизма, по който авторитарната личност се превръща в рисков фактор за националната сигурност. Приложението на модела към българския контекст разкрива специфични уязвимости и рискове.

За да се валидира и конкретизира теоретичният апарат, е проведено емпирично изследване сред лица, работещи в сферата на сигурността. Получените данни позволяват не само да се съпоставят теоретичните предположения с реалните наблюдения, но и да се идентифицират ключови тенденции и рискови фактори, които биха могли да окажат влияние върху ефективността и устойчивостта на системите за сигурност.

Монографията е оригинална като предмет на научното изследване и е задълбочен завършен научен труд, отличаващ се с актуалност и теоретична задълбоченост при изследването на значими концепции. Авторът ги анализира, съпоставя, систематизира и предлага съвременни подходи и модели.

Езикът е научен и ясен, доказателствен и точен чрез владеене на

понятийната система.

Сред достойнствата на труда е интердисциплинарния му характер. Анализираните и синтезирани теоретични модели на властта, психологическите особености на авторитарната личност и влиянието им върху националната сигурност предоставят солидна концептуална рамка на изследването.

В своята цялост трудовете, представени от кандидата, представляват интердисциплинарен принос към разбирането на взаимодействието между личността, обществото и институциите в контекста на националната сигурност. Обединяващата теза е, че устойчивостта на системите за сигурност зависи не само от нормативната, институционалната и техническата им обезпеченост, но и от психологическите характеристики, ценностните нагласи, мотивацията и поведенческите модели на хората, които ги изграждат и управляват.

Задълбоченият преглед на научните публикации, с които кандидатът участва в настоящия конкурс показва техните научни качества по отношение на актуалност, оригиналност и умения за научноизследователска работа.

Представената научна продукция е отражение на научноизследователската работа и свидетелство за компентентност и присъствие на автора в национален план.

Кандидатът завършва бакалавърска степен по „Политология“ във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ (2004-2010, ВТУ). Продължава обучението си с три магистърски специалности – магистър по „Национална и регионална сигурност“ (2011–2013, НВУ „Васил Левски“), магистър по „Психология“ (2020–2021, ВТУ) и магистър по „Приложна психология“ (2023–2024, ВТУ).

В периода 2015–2016 г. Валерия Дончева е докторант в Университет по библиотекознание и информационни технологии, гр. София, като успешно защитава дисертация на тема „Стратегия за управление на риска от корупция в системите за сигурност“. С придобиването на образователната и научна степен доктор в област на висшето образование: 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление: 3.5. „Обществени комуникации и информационни науки“, докторска програма по научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство” се оформя като млад учен с интердисциплинарен профил, комбиниращ знания по психология, политология, социално управление и сигурност.

В периода 2018-2019 е гост-преподавател в РУ „Ангел Кънчев“. В Националния военен университет през 2020 г. заема длъжността асистент в катедра „Национална и регионална сигурност“ на НВУ, а през 2021 г. заема академична длъжност „главен асистент“ в същата катедра като е разработила и провеждала лекционни курсове по дисциплините: „Военна психология и педагогика“, „Основи на политологията“, „Социална психология“, „Социални и демографски аспекти на сигурността“, „Социални и демографски

характеристики на сигурността“ и „Психология на лидерството в екстремални ситуации“ с курсанти и студенти от всички специалности и е участвала в разработването на учебни програми по тях. Провеждала е занятия в практическа среда извън Университета.

Посочила е участие в един вътрешен проект, финансиран със средства на НВУ „Васил Левски“ - „НИЕ СМЕ ВЪВ ВРЕМЕТО“ и един проект по национална научна програма „Сигурност и отбрана“.

Гл.ас. д-р Дончева е дългогодишен общински съветник в Общински съвет – Велико Търново, като от 2015 г. е член, а от 2019 г. председател на постоянната комисия по „Образование, наука и култура“ в Общински съвет – Велико Търново.

Съгласно представените документи кандидатът по конкурса е представил справка-декларация, относно изпълнение на изискванията на НВУ „Васил Левски“ за заемане на академична длъжност „доцент“ съгласно чл. 30, т. 7 от Правилник за подбор и развитие на академичния състав в НВУ „Васил Левски“ и справка-декларация за изпълнение на минимални национални изисквания за академична длъжност „доцент“ в област на висше образование 9. „Сигурност и отбрана” 9.1. „Национална сигурност” по чл. 2б, ал. 2 и 3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България от която е видно, че е покрил минималните изисквания по групи показатели за академичната длъжност „доцент“ с общо 485 т. (455 т. без публикациите неприети за рецензиране) при минимални изисквани точки по групи показатели за академична длъжност „доцент“ - 400.

3. Становище относно наличието или липсата на плагиатство.

В процеса на работата ми като член на научното жури не е получаван неанонимен и мотивиран писмен сигнал за установяване на плагиатство в публикациите на кандидата по конкурса.

4. Основни научни резултати и приноси

Във връзка с представените за участие в конкурса научни трудове са дефинирани следните научни и научноприложни приноси:

4.1.Научни приноси:

1. Разширен е теоретичния модел на авторитарната личност в контекста на националната сигурност. Разработен е интегративен теоретичен модел, който представя авторитарната личност като многоизмерен психологически и социално-политически конструкт, формиран от взаимодействието между индивидуално-психологически, социални, културни и институционални фактори. Като ключова детерминанта е изведена потребността от сигурност, която в условия на несигурност, криза и усещане за заплаха може да стимулира търсенето на силен авторитет, подчинението, стремежа към

контрол и нетолерантността към различието и неопределеността. По този начин авторитаризмът е изведен извън традиционното му разбиране като политическа или идеологическа нагласа и е разгледан като личностен и поведенчески модел, който може да се проявява в междуличностните отношения, организационното управление, лидерството и институционалните практики.

2. Концептуализирана е взаимовръзката между личност, власт и сигурност. Формулирана е системна интерпретация на властта и сигурността като взаимосвързани психологически, социални и политически механизми. Обосновано е, че потребността от сигурност може да се превърне в основа за приемане на засилен контрол, ограничаване на личната автономност и легитимиране на авторитарни управленски практики. Разкрита е двойствената природа на властта като необходим механизъм за организация, защита и управление на обществото и едновременно с това като потенциален източник на доминация, зависимост и институционални деформации. В този контекст е развит и личностов подход към политическата власт и лидерството, при който авторитарните и психопатните характеристики се разглеждат като фактори, способни да влияят върху политическата поляризация, общественото доверие, демократичната устойчивост и националната сигурност.

3. Разработен е интердисциплинарен модел за изследване на човешкия фактор в системите за сигурност. Предложен е интегративен подход, който съчетава психологията на личността, социалната и политическата психология, организационните изследвания и теорията на националната сигурност. Човешкият фактор е концептуализиран като структурен и стратегически компонент на системите за сигурност, а не единствено като изпълнителски или кадрови ресурс. Обосновано е, че ефективността и институционалната устойчивост зависят от личностните характеристики, емоционалната стабилност, емпатията, мотивацията, професионалната идентичност, междуличностните отношения и способността за критично и самостоятелно мислене. Разширено е разбирането за необходимостта от баланс между дисциплина и автономност, контрол и доверие, подчинение и професионална отговорност.

4. Получени са нови емпирични резултати за авторитарните нагласи и междуличностното поведение в професионална среда на сигурност. Чрез оригинално емпирично изследване са установени взаимовръзки между авторитарните нагласи, междуличностните стилове, емпатията и поведенческите характеристики на служители в сферата на сигурността. Концептуализирани са два относително обособени профила – амбициозно-зависим, характеризиращ се с конкуренция, чувствителност към социалното одобрение, по-силно подчинение на авторитети и по-висока авторитарна агресивност, и социално-балансиран, отличаващ се с адаптивна увереност, умерена дружелюбност, по-голяма автономност на социалните оценки и по-ниски равнища на авторитарна агресивност. Установено е, че авторитарните характеристики в изследваната професионална среда се проявяват предимно в умерени и социално

легитимирани форми, интегрирани във функционирането на йерархичните структури.

5. Разкрита е двойствената роля на личностните и груповите механизми в системите за сигурност. Обосновано е, че авторитарността, конформизмът, подчинението, внушението, подражанието, страхът и груповото влияние могат да имат както функционални, така и дисфункционални проявления. В определени условия те подпомагат дисциплината, координацията, мобилизацията и бързото изпълнение на общи задачи, но при прекомерна изразеност могат да доведат до ограничаване на критичното мислене, загуба на индивидуална автономност, потискане на различното мнение, организационна ригидност и неадекватни колективни реакции. По този начин е развито разбирането за груповото поведение като динамичен фактор, чието влияние върху сигурността зависи от институционалната среда, лидерския стил, информационната обезпеченост и характера на кризисната ситуация.

6. Теоретично е обогатена военната и организационната психология. Разширено е научното разбиране за ролята на емоционалната интелигентност, емоционалната стабилност, мотивацията и организационната социализация при формирането на професионална ефективност и устойчивост. Емоционалната интелигентност е представена като психологически ресурс за саморегулация, лидерство, управление на конфликти и вземане на решения в условия на високо напрежение. Мотивацията е изведена като комплексен процес, който включва взаимодействието между външните стимули, вътрешната ангажираност, професионалния дълг, признанието и възможностите за развитие. Организационната социализация е концептуализирана като механизъм за изграждане на професионална идентичност и институционална принадлежност, който трябва да поддържа баланс между организационна лоялност и личностна автономност.

7. Разработен е комплексен социалнопсихологически подход към съвременните рискове за националната сигурност. Дезинформацията, социалното инженерство, конфликтите, политическата поляризация, миграционните и демографските процеси са анализирани като взаимосвързани явления, в чиято основа стои човешкият фактор.

Информационните заплахи са разгледани като форми на психологическо и политическо въздействие, използващи когнитивните ограничения, емоционалните реакции, груповата идентичност и доверието в авторитети. Конфликтите са представени както като източник на дестабилизация, радикализация и ерозия на институционалното доверие, така и като възможен механизъм за социална адаптация и промяна.

Миграцията е изследвана едновременно като риск за демографската устойчивост, пазара на труда и регионалното развитие и като потенциален

ресурс за национално развитие при наличие на последователна политика за привличане, завръщане и интеграция на човешки ресурси.

4.2. Научноприложни приноси:

1. Създадена е приложна основа за психологически подбор, оценяване и развитие на кадрите в системите за сигурност. Резултатите от емпиричното изследване на авторитарните нагласи, междуличностните отношения и емпатията създават възможности за усъвършенстване на психологическия подбор и периодичната оценка на служители и ръководители. Демонстрирана е приложимостта на интерперсоналната диагностика на Т. Лиъри, F-скалата за изследване на авторитарни тенденции и методиките за оценка на емпатията при анализа на човешкия фактор. Разработена е основа за включване в оценяването на отношението към властта, склонността към доминиране или прекомерно подчинение, емоционалната саморегулация, способността за работа в екип и готовността за действие в условия на риск и несигурност.

2. Формулирани са насоки за превенция на авторитарни и институционални деформации. Идентифицирани са функционалните и рисковите аспекти на авторитарните характеристики в йерархичните организации. На тази основа са формулирани практически насоки за поддържане на баланс между необходимата дисциплина и професионалната автономност чрез прозрачност на управленските решения, отчетност на ръководителите, ясно разпределение на правомощията и насърчаване на аргументираното професионално несъгласие. Обоснована е необходимостта от организационна среда, която съчетава единното ръководство с етичното лидерство, критичното мислене и споделената отговорност, като по този начин се ограничава рискът от прекомерна централизация, конформизъм и институционална ригидност.

3. Разработен е практически модел за управление и развитие на човешкия фактор във военна и организационна среда. Формулирани са насоки за развитие на емоционалната интелигентност, психологическата устойчивост, саморегулацията и мотивацията на курсанти, военнослужещи и служители в системите за сигурност. Предложен е преход от външно наложена дисциплина към осъзната самодисциплина, професионална отговорност и способност за самостоятелно вземане на решения. Обосновано е включването на практически обучения, насочени към управление на емоциите, адаптивно лидерство, екипно взаимодействие, овладяване на страха и тревожността и поддържане на ефективността при високо напрежение. Резултатите могат да бъдат използвани при разработване на учебни програми, тренинги, казуси и симулации във военното образование и професионалната подготовка.

4. Разработени са насоки за ефективна организационна социализация, мотивация и управление на персонала. Предложен е приложен подход към въвеждането и адаптацията на новопостъпили служители, който съчетава

усвояването на професионалните и етичните стандарти с развитие на самостоятелност, критично мислене и лична отговорност. Обосновано е значението на наставничеството, ясната обратна връзка, постепенното увеличаване на самостоятелността и оценката на професионалната адаптация. Формулирани са и насоки за мотивиране на персонала чрез съчетаване на справедливо възнаграждение, професионално признание, възможности за развитие, ясни цели, подкрепящо лидерство и осъзнаване на обществената значимост на професионалната дейност.

5. Формулирани са приложими мерки за управление на груповото поведение, конфликтите и кризисните ситуации. На основата на анализа на конформизма, внушението, подражанието, страха, паниката и конфликтите са разработени практически насоки за ограничаване на деструктивните индивидуални и групови реакции. Обосновано е значението на своевременното предоставяне на достоверна информация, ясното разпределение на отговорностите, използването на легитимни комуникатори и поддържането на институционална последователност в кризисни ситуации. При управлението на организационните конфликти са изведени приложими подходи, основани на ранното разпознаване на противоречията, откритата комуникация, активното слушане, разграничаването между позиции и интереси и търсенето на взаимно приемливи решения.

6. Разработени са практически насоки за противодействие на дезинформацията и социалното инженерство. Обосновано е, че защитата от дезинформация и манипулативно въздействие не може да се основава единствено на технически средства, а изисква системно развитие на психологическата и когнитивната устойчивост. Формулирани са насоки за повишаване на медийната и информационната грамотност, критичното мислене и способността за проверка на източници и разпознаване на емоционално натоварени и манипулативни послания. Предложено е обучението по информационна сигурност да включва социалнопсихологическите механизми на влияние, груповия натиск, подчинението на авторитети и техниките на социалното инженерство, както и провеждането на практически симулации и анализ на реални информационни инциденти.

7. Формулирани са приложни решения за институционална и обществена устойчивост. Научните резултати са приложени към разработването на насоки за миграционната и демографската политика, управлението на обществения ред и защитата на изборния процес. Обоснована е необходимостта миграционната политика да се съчетава с демографската, трудовата, образователната и регионалната политика и да бъде включена в стратегическото планиране на националната сигурност. В областта на обществения ред е изведено значението на координацията между местната власт, полицейските органи и гражданите, а по отношение на изборния процес е подчертана необходимостта от политическа неутралност, институционална

координация, прозрачност и равнопоставено третиране на политическите субекти. По този начин е предложена приложна рамка, която свързва психологическата устойчивост на личността с организационната ефективност и стабилността на обществените и политическите институции.

5. Оценка на значимостта на приносите за науката и практиката

Обобщените научни и научно-приложни приноси демонстрират, че гл. ас. д-р Валерия Дончева притежава научното мислене с изразен интердисциплинарен подход. Допринасят за интердисциплинарното обогатяване на науката за сигурността като разширяват традиционните рамки на изследване в аспектите на психологическите и социални отношения. На приложно ниво приносите показват умение да се превеждат теоретични идеи в практически насоки и конкретни практически приложими решения на актуални проблеми, насочени към изследване на човешкия фактор като ключов елемент във функционирането, ефективността и устойчивостта на системите за сигурност, включително в контекста на военната психология, политическите и организационните процеси, информационната среда и демографските аспекти на обществената стабилност.

В центъра на научните изследвания и резултати стои авторитарната личност като сложен психологически и социално-политически конструкт, формиран от взаимодействието между индивидуалните характеристики, потребността от сигурност, институционалната среда и динамиката на властта, контрола и подчинението. Авторитаризмът е разгледан не само като личностна или политическа нагласа, а като фактор, който влияе върху лидерството, междуличностните отношения, организационното поведение, вземането на решения и институционалната устойчивост.

Цялостната дейност на гл.ас. д-р Дончева показва висока теоретична подготовка, активна научноизследователска, публикационна, педагогическа и обществена дейност и умения за постигане на резултати и на лични приноси от научен и научноприложен характер.

6. Оценка в каква степен приносите са дело на кандидата.

Посочените приноси считам за лично дело на кандидата, като от посочената статистика на разпределението на публикациите на кандидата е видно, че са разработени самостоятелно.

7. Критични бележки за рецензираните трудове

Имам бележка, отнасяща се до документите за участие в конкурса, в които се срещнаха разпределения, изискващи допълнително уточняване, което не касае значимостта на резултатите. Препоръката ми е, при заемане на длъжността, да задълбочи научната работа в областта на националната сигурност, търсене на възможности за участие в международни изследователски групи и проекти с привличане на обучаеми за участие в научноизследователски дейности и разширяване на географията за споделяне на постигнатите резултати.

8. Лични впечатления и други въпроси, по които рецензентът смята, че следва да вземе отношение

Не познавам отблизо кандидата и неговата дейност и нямам съвместна научноизследователска и публикационна дейност.

9. Заключение.

Разглеждането на материалите по конкурса за заемане на академична длъжност „доцент“ на единственият кандидат, гл. ас. д-р Валерия Дончева показва, че са покрити и в количествено, и в качествено отношение изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, изискванията на Национален военен университет „Васил Левски“ и писмо от НАЦИД на РБ с рег. № 20-00-433 от 04.07.2025 г.

Резултатите отговарят на определените изисквания за стойностите на наукометричните показатели, съгласно минималните национални изисквания за заемане на академична длъжност „доцент“ в област на висше образование 9. „Сигурност и отбрана”, професионално направление 9.1. „Национална сигурност”

10. Оценка на кандидатите.

В заключение, давам **положителна оценка** на резултатите от дейността на гл. ас. д-р Валерия–Тереза Тошкова Дончева и гласувам положително за предложение за нейния избор на академична длъжност „доцент“ в област на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана“, професионално направление 9.1. „Национална сигурност“ в катедра „Национална и регионална сигурност“ при факултет „Сигурност и отбрана“ на НВУ „В. Левски“.

26.10.2026 г. **Изготвил рецензията:**

гр. Велико Търново **проф. д.н. Веселин Петров Мадански**

SCIENTIFIC REVIEW

by Professor Veselin Petrov Madanski DSc
Department of Language Training and Physical Training
at the National Military University "Vasil Levski"
address: Veliko Tarnovo, 76 Bulgaria Blvd., P.O. Box 5000
Register of scientific activity in the Republic of Bulgaria
https://cris.nacid.bg/public/scientist-preview/39884
Register of academic positions and dissertations in NACID
https://ras.nacid.bg/dissertation-preview/39884
Web of Science ResearcherID: DDZ-8248-2022
Area of Higher Education 9. "Security and Defense"
Professional field 9.1. "National Security";
Professional field 9.2. "Military Affairs"
Scientific specialty:

- 05.02.24. "Organization and Management Outside the Sphere of Material Production (National Security)"
- 05.12.01. "Organization and Management of the Armed Forces"

GSM: 0888 830 824; e-mail: madansky@yahoo.com

of scientific papers submitted in a competition for the academic position of "associate professor" in the field of higher education 9. "Security and Defense", professional field 9.1. "National Security" in the Department of "National and Regional Security" at the Faculty of "Security and Defense" of the National Military University "Vasil Levski", announced by order of the Head of the National Military University "Vasil Levski" No. RD-02-798/24.07.2026 and promulgated in the State Gazette No. 71/07.08.2026.

of the candidate:
Senior Assistant Professor Dr. Valeria-Teresa Toshkova Doncheva
Chief Assistant Professor at the Department of Emergency Protection at the National Military University "Vasil Levski",

Veliko Tarnovo
2026

2. Which works from those submitted by the candidate are accepted for reviewer rating.

Senior Assistant Professor Valeria Doncheva participated in the competition for the academic position of "associate professor" with a total of 29 publications in the field of the announced competition with a total volume of 529 pages, which include:

- the monographic work proposed for habilitation – one title with a total volume of 232 pages;

- articles in publications containing scientific papers and in scientific journals, as well as reports presented at scientific conferences – 28 titles, of which 1 in co-authorship. The total volume of articles and reports is 297 p.

Of the 29 proposed titles, I accept 26 for review.

I do not accept 3 scientific papers, indicated in the reference-declaration for fulfillment of minimum national requirements for the academic position of "associate professor" in the field of higher education 9. "Security and defense" 9.1. "National security" under Art. 2b, para. 2 and 3 of the Act on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria, which I do not consider relevant to the subject area of the announced competition, as follows:.

2. The challenges of ensuring equal access to education for children with disabilities – In: Collection of papers from the Annual University Scientific Conference, Publishing Complex of the National University "Vasil Levski", 2018, (vol. 7) pp. 918-924, ISSN 1314-1937;

5. Types of correspondence as an aspect of business communications. In: Yearbook of the National Military University “Vasil Levski”. pp. 153-163. ISSN 1312-6148 ;

6. Ethics in business communications. In: Yearbook of the National Military University “Vasil Levski”. pp. 163-172. ISSN 1312-6148 .

The numbering of the publications corresponds to point "7. Articles and reports published in non-refereed journals with scientific review or published in edited collective volumes" of the specified reference-declaration.

Of the works that I accept for review, 25 titles are in Bulgarian and 1 - in English, with 1 published abroad.

There are no publications in scientific journals, referenced and indexed in world-renowned databases of scientific information.

One publication is co-authored.

The candidate has provided 19 citations, of which:

- citations or reviews in scientific publications, referenced and indexed in world-renowned databases with scientific information or in monographs and collective volumes – 1;

- citations in monographs and collective volumes with scientific review – 18.

2. General characteristics of the candidate's research, applied science and pedagogical activities .

The results of the candidate's research, applied science and pedagogical activities are presented through publication activity in the country and abroad in the period 2018 - 2026.

The presented scientific works contain scientific and applied scientific

contributions in the interdisciplinary field of psychology, social psychology, political science and national security, relevant to professional field 9.1. "National Security".

The scientific output is divided into three areas. The first includes theoretical and empirical studies of authoritarianism, power, political behavior and the personality characteristics of political and organizational leaders. The second is focused on applied aspects of military and organizational psychology, including interpersonal relationships, emotional intelligence, motivation, professional socialization and group dynamics. The third area covers contemporary risks to national security related to disinformation, conflicts, migration and demographic processes, political polarization and institutional instability.

Tracing the work chronologically, the publications demonstrate scientific growth and mastery of scientific approaches and methods. The different directions are interconnected and mutually conditioned, and are aimed at studying the human factor as a key element in the functioning, effectiveness and sustainability of security systems, including in the context of military psychology, political and organizational processes, the information environment and the demographic aspects of social stability.

At the center of scientific research is the authoritarian personality as a complex psychological and socio-political construct, formed by the interaction between individual characteristics, the need for security, the institutional environment and the dynamics of power, control and submission. Authoritarianism is considered not only as a personal or political attitude, but as a factor that influences leadership, interpersonal relationships, organizational behavior, decision-making and institutional sustainability.

The monographic work proposed for habilitation "The Authoritarian Personality in the Context of National Security" analyzes the authoritarian personality as a fundamental psychological construct that determines the individual's ability to obey, dominate or manipulate social processes. The relationship between personality traits and institutional security is defined as crucial for the state's resilience to external and internal threats, and the human factor as one of the most essential, but often underestimated, elements in national security systems.

The monograph examines how the psychological characteristics of individuals with authoritarian traits, their interaction with power structures, and their tendency towards subordination or dominance influence the sustainability, effectiveness, and democratic legitimacy of security systems and outlines the framework within which the authoritarian personality functions in the sphere of national security. The aim of the monograph is to analyze the relationship between the authoritarian personality and national security, through a theoretical and empirical approach, by identifying the psychological characteristics and risk profiles of security personnel. The author, by combining theoretical analysis, historical examples, and empirical research, outlines the complex and multi-layered construct of the authoritarian personality. Through an analysis of theoretical concepts, authoritarianism is interpreted as the result of a dynamic interaction between internal conflicts, compensatory mechanisms, and a

social environment characterized by hierarchy, uncertainty, and an increased need for control. The historical analysis of authoritarian regimes and leaders reveals that even normally functioning individuals placed in extreme social and political conditions can exhibit destructive forms of behavior. The empirical study complements these theoretical propositions by outlining two clearly distinguished personality profiles among the studied employees in the field of national security. The obtained results confirm that the authoritarian personality profile is not universally distributed, but exists as a potential that can be activated or limited depending on individual psychological characteristics and the institutional environment, which is essential for understanding the dynamics of interpersonal relationships and management processes in national security systems. An analytical risk model is applied: authoritarian personality - institutional environment - national security, which describes the mechanism by which the authoritarian personality becomes a risk factor for national security. The application of the model to the Bulgarian context reveals specific vulnerabilities and risks.

In order to validate and specify the theoretical framework, an empirical study was conducted among individuals working in the security field. The data obtained allow not only to compare theoretical assumptions with real observations, but also to identify key trends and risk factors that could impact the effectiveness and sustainability of security systems.

The monograph is original as a subject of scientific research and is a thorough, complete scientific work, distinguished by its relevance and theoretical depth in the study of significant concepts. The author analyzes, compares, systematizes them and proposes modern approaches and models.

The language is scientific and clear, demonstrative and precise through mastery of the conceptual system.

Among the merits of the work is its interdisciplinary nature. The analyzed and synthesized theoretical models of power, the psychological characteristics of the authoritarian personality and their impact on national security provide a solid conceptual framework for the study.

In their entirety, the works presented by the candidate represent an interdisciplinary contribution to the understanding of the interaction between the individual, society and institutions in the context of national security. The unifying thesis is that the sustainability of security systems depends not only on their regulatory, institutional and technical security, but also on the psychological characteristics, value attitudes, motivation and behavioral models of the people who build and manage them.

The in-depth review of the scientific publications with which the candidate participates in this competition shows their scientific qualities in terms of relevance, originality and skills for scientific research.

The presented scientific production is a reflection of the scientific research work

and a testament to the author's competence and presence on a national level.

The candidate graduated with a Bachelor's degree in Political Science from the University of Veliko Tarnovo "St. Cyril and Methodius" (2004-2010, VTU). He continues his studies with three Master's degrees - Master's in National and Regional Security (2011–2013, NVU "Vasil Levski"), Master's in Psychology (2020–2021, VTU) and Master's in Applied Psychology (2023–2024, VTU).

In the period 2015–2016, Valeria Doncheva was a doctoral student at the University of Library Science and Information Technologies, Sofia, successfully defending a dissertation on the topic "Strategy for Managing the Risk of Corruption in Security Systems". With the acquisition of the educational and scientific degree of Doctor in the field of higher education: 3. "Social, Economic and Legal Sciences", professional direction: 3.5. "Public Communications and Information Sciences", doctoral program in the scientific specialty "Organization and Management Outside the Sphere of Material Production" she is shaping herself as a young scientist with an interdisciplinary profile, combining knowledge in psychology, political science, social management and security.

In the period 2018-2019 she was a guest lecturer at the Angel Kanchev Military University. At the National Military University in 2020 she held the position of assistant professor in the Department of National and Regional Security of the National Military University, and in 2021 she held the academic position of "chief assistant" in the same department, having developed and conducted lecture courses in the disciplines: "Military Psychology and Pedagogy", "Fundamentals of Political Science", "Social Psychology", "Social and Demographic Aspects of Security", "Social and Demographic Characteristics of Security" and "Psychology of Leadership in Extreme Situations" with cadets and students from all specialties and participated in the development of curricula for them. She conducted classes in a practical environment outside the University.

She indicated participation in an internal project funded by the Vasil Levski National University of Science and Technology - "WE ARE IN TIME" and a project under the national scientific program "Security and Defense".

Chief Assistant Professor Dr. Doncheva is a long-time municipal councilor in the Municipal Council - Veliko Tarnovo, and since 2015 has been a member, and since 2019, the chairman of the standing committee on "Education, Science and Culture" in the Municipal Council - Veliko Tarnovo.

According to the submitted documents, the candidate for the competition has submitted a certificate-declaration regarding the fulfillment of the requirements of the National Higher Education University "Vasil Levski" for holding the academic position of "associate professor" according to Art. 30, item 7 of the Regulations for the Selection and Development of the Academic Staff at the National Higher Education University "Vasil Levski" and a certificate-declaration regarding the fulfillment of the minimum national requirements for the academic position of "associate professor" in

the field of higher education 9. "Security and Defense" 9.1. "National Security" under Art. 2b, para. 2 and 3 of the Act on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, from which it is evident that he has covered the minimum requirements by groups of indicators for the academic position of "associate professor" with a total of 485 points (455 points excluding publications not accepted for review) with a minimum required points by groups of indicators for the academic position of "associate professor" - 400.

3. Opinion on the presence or absence of plagiarism.

During my work as a member of the scientific jury, no non-anonymous and motivated written report of plagiarism in the publications of the candidate in the competition was received.

6. Main scientific results and contributions

In connection with the scientific papers submitted for participation in the competition, the following scientific and applied science contributions have been defined:

4.1. Scientific contributions:

1. The theoretical model of the authoritarian personality in the context of national security has been expanded. An integrative theoretical model has been developed that presents the authoritarian personality as a multidimensional psychological and socio-political construct, formed by the interaction between individual-psychological, social, cultural and institutional factors. The need for security has been identified as a key determinant, which in conditions of uncertainty, crisis and a sense of threat can stimulate the search for strong authority, obedience, the desire for control and intolerance of difference and uncertainty. In this way, authoritarianism has been taken beyond its traditional understanding as a political or ideological attitude and is considered as a personality and behavioral model that can manifest itself in interpersonal relationships, organizational management, leadership and institutional practices.

2. The interrelationship between personality, power and security is conceptualized. A systematic interpretation of power and security as interconnected psychological, social and political mechanisms is formulated. It is substantiated that the need for security can become the basis for accepting increased control, limiting personal autonomy and legitimizing authoritarian management practices. The dual nature of power is revealed as a necessary mechanism for organizing, protecting and managing society and at the same time as a potential source of domination, dependence and institutional deformations. In this context, a personality approach to political power and leadership is also developed, in which authoritarian and psychopathic characteristics are considered as factors capable of influencing political polarization, public trust, democratic sustainability and national security.

3. An interdisciplinary model for the study of the human factor in security

systems has been developed. An integrative approach has been proposed that combines personality psychology, social and political psychology, organizational research, and national security theory. The human factor is conceptualized as a structural and strategic component of security systems, and not solely as an executive or personnel resource. It is substantiated that effectiveness and institutional sustainability depend on personal characteristics, emotional stability, empathy, motivation, professional identity, interpersonal relationships, and the ability to think critically and independently. The understanding of the need for a balance between discipline and autonomy, control and trust, obedience and professional responsibility has been expanded.

4. New empirical results have been obtained on authoritarian attitudes and interpersonal behavior in a professional security environment. Through an original empirical study, interrelationships between authoritarian attitudes, interpersonal styles, empathy and behavioral characteristics of security employees have been established. Two relatively distinct profiles have been conceptualized – ambitious-dependent, characterized by competition, sensitivity to social approval, stronger submission to authority and higher authoritarian aggressiveness, and socially balanced, characterized by adaptive confidence, moderate friendliness, greater autonomy of social assessments and lower levels of authoritarian aggressiveness. It has been established that authoritarian characteristics in the studied professional environment are manifested mainly in moderate and socially legitimized forms, integrated into the functioning of hierarchical structures.

The dual role of personal and group mechanisms in security systems is revealed . It is substantiated that authoritarianism, conformism, subordination, suggestion, imitation, fear and group influence can have both functional and dysfunctional manifestations. In certain conditions, they support discipline, coordination, mobilization and rapid implementation of common tasks, but when excessively expressed, they can lead to the limitation of critical thinking, loss of individual autonomy, suppression of different opinions, organizational rigidity and inadequate collective reactions. In this way, the understanding of group behavior as a dynamic factor whose influence on security depends on the institutional environment, leadership style, information security and the nature of the crisis situation has been developed.

6. Military and organizational psychology has been theoretically enriched.

The scientific understanding of the role of emotional intelligence, emotional stability, motivation and organizational socialization in the formation of professional effectiveness and resilience has been expanded. Emotional intelligence is presented as a psychological resource for self-regulation, leadership, conflict management and decision-making in high-stress conditions. Motivation is deduced as a complex process that includes the interaction between external stimuli, internal commitment,

professional duty, recognition and development opportunities. Organizational socialization is conceptualized as a mechanism for building professional identity and institutional affiliation, which must maintain a balance between organizational loyalty and personal autonomy.

7. A complex socio-psychological approach to contemporary national security risks has been developed. Disinformation, social engineering, conflicts, political polarization, migration and demographic processes have been analyzed as interrelated phenomena, the basis of which is the human factor.

Information threats are considered as forms of psychological and political influence, exploiting cognitive constraints, emotional reactions, group identity and trust in authority. Conflicts are presented both as a source of destabilization, radicalization and erosion of institutional trust, and as a possible mechanism for social adaptation and change.

Migration is studied both as a risk to demographic sustainability, the labor market and regional development and as a potential resource for national development in the presence of a consistent policy for attracting, returning and integrating human resources.

4.2. Scientific and applied contributions:

1. An applied basis for psychological selection, assessment and development of personnel in security systems has been created. The results of the empirical study of authoritarian attitudes, interpersonal relationships and empathy create opportunities for improving the psychological selection and periodic assessment of employees and managers. The applicability of T. Leary's interpersonal diagnostics, the F-scale for studying authoritarian tendencies and the methods for assessing empathy in the analysis of the human factor has been demonstrated. A basis has been developed for including in the assessment of the attitude towards authority, the tendency to dominate or excessive submission, emotional self-regulation, the ability to work in a team and the readiness to act in conditions of risk and uncertainty.

2. Guidelines for the prevention of authoritarian and institutional deformations are formulated. The functional and risk aspects of authoritarian characteristics in hierarchical organizations are identified. On this basis, practical guidelines are formulated for maintaining a balance between the necessary discipline and professional autonomy through transparency of management decisions, accountability of managers, clear distribution of powers and encouragement of reasoned professional disagreement. The need for an organizational environment that combines unified leadership with ethical leadership, critical thinking and shared responsibility is substantiated, thus limiting the risk of excessive centralization, conformism and institutional rigidity.

3. A practical model for the management and development of the human factor in a military and organizational environment has been developed. Guidelines

for the development of emotional intelligence, psychological resilience, self-regulation and motivation of cadets, servicemen and employees in security systems have been formulated. A transition from externally imposed discipline to conscious self-discipline, professional responsibility and the ability to make independent decisions has been proposed. The inclusion of practical training aimed at managing emotions, adaptive leadership, team interaction, overcoming fear and anxiety and maintaining efficiency under high pressure is justified. The results can be used in the development of curricula, trainings, case studies and simulations in military education and professional training.

4. Guidelines for effective organizational socialization, motivation and personnel management have been developed. An applied approach to the introduction and adaptation of newly hired employees has been proposed, which combines the acquisition of professional and ethical standards with the development of independence, critical thinking and personal responsibility. The importance of mentoring, clear feedback, gradual increase in independence and assessment of professional adaptation has been substantiated. Guidelines for motivating personnel by combining fair remuneration, professional recognition, development opportunities, clear goals, supportive leadership and awareness of the social significance of professional activity have also been formulated.

5. Applicable measures for managing group behavior, conflicts and crisis situations have been formulated. Based on the analysis of conformism, suggestion, imitation, fear, panic and conflicts, practical guidelines have been developed for limiting destructive individual and group reactions. The importance of timely provision of reliable information, clear distribution of responsibilities, use of legitimate communicators and maintenance of institutional consistency in crisis situations has been substantiated. Applicable approaches have been derived for managing organizational conflicts, based on early recognition of contradictions, open communication, active listening, distinction between positions and interests and the search for mutually acceptable solutions.

6. Practical guidelines for countering disinformation and social engineering have been developed. It is substantiated that protection from disinformation and manipulative influence cannot be based solely on technical means, but requires systematic development of psychological and cognitive resilience. Guidelines have been formulated for increasing media and information literacy, critical thinking and the ability to verify sources and recognize emotionally charged and manipulative messages. It is proposed that information security training should include socio-psychological mechanisms of influence, group pressure, submission to authority and social engineering techniques, as well as conducting practical simulations and analysis of real information incidents.

7. Applied solutions for institutional and societal resilience are formulated. The scientific results are applied to the development of guidelines for migration and demographic policy, public order management and the protection of the electoral

process. The need for migration policy to be combined with demographic, labor, educational and regional policies and to be included in the strategic planning of national security is substantiated. In the area of public order, the importance of coordination between local authorities, police authorities and citizens is highlighted, and with regard to the electoral process, the need for political neutrality, institutional coordination, transparency and equal treatment of political subjects is emphasized. In this way, an applied framework is proposed that connects the psychological resilience of the individual with the organizational effectiveness and stability of public and political institutions.

7. Assessment of the significance of contributions to science and practice

The summarized scientific and scientific-applied contributions demonstrate that Senior Assistant Professor Dr. Valeria Doncheva possesses scientific thinking with a pronounced interdisciplinary approach. They contribute to the interdisciplinary enrichment of security science by expanding the traditional frameworks of research into aspects of psychological and social relations. At the applied level, the contributions demonstrate the ability to translate theoretical ideas into practical guidelines and specific practically applicable solutions to current problems, aimed at studying the human factor as a key element in the functioning, effectiveness and sustainability of security systems, including in the context of military psychology, political and organizational processes, the information environment and demographic aspects of social stability.

At the center of scientific research and results is the authoritarian personality as a complex psychological and socio-political construct, formed by the interaction between individual characteristics, the need for security, the institutional environment and the dynamics of power, control and submission. Authoritarianism is considered not only as a personal or political attitude, but as a factor that influences leadership, interpersonal relationships, organizational behavior, decision-making and institutional sustainability.

The overall activity of Senior Assistant Professor Dr. Doncheva demonstrates high theoretical training, active research, publication, pedagogical and public activity, and skills for achieving results and personal contributions of a scientific and applied nature.

8. An assessment of the extent to which the contributions are the work of the candidate.

I consider the above contributions to be the personal work of the candidate, as the above statistics on the distribution of the candidate's publications show that they were developed independently.

9. Critical notes on peer-reviewed works

I have a note regarding the documents for participation in the competition, in which there were allocations that required additional clarification, which does not concern the significance of the results. My recommendation is, upon taking up the

position, to deepen scientific work in the field of national security, seek opportunities for participation in international research groups and projects with the attraction of students to participate in research activities and expand the geography for sharing the achieved results.

8. Personal impressions and other issues on which the reviewer believes he should take a position

I do not know the candidate and his/her work closely and I do not have any joint research and publication activities.

11. Conclusion .

The examination of the materials on the competition for the academic position of "associate professor" of the only candidate, Senior Assistant Professor Dr. Valeria Doncheva, shows that the requirements of the Act on the Development of the Academic Staff of the Republic of Bulgaria (ADSRB), the Regulations for the Implementation of the ADSRB, the requirements of the National Military University "Vasil Levski" and a letter from the National Center for the Development of the Academic Staff of the Republic of Bulgaria with reg. No. 20-00-433 dated 04.07.2025 are met both quantitatively and qualitatively.

The results meet the specified requirements for the values of the scientometric indicators , according to the minimum national requirements. for the academic position of "Associate Professor" in the field of higher education 9. "Security and Defense", professional field 9.1. "National Security"

12. Candidate evaluation.

In conclusion, I give **a positive assessment** of the results of the activities of Senior Assistant Professor Dr. Valeria-Tereza Toshkova Doncheva and vote positively for the proposal for her election to the academic position of "associate professor" in the field of higher education. 9. "Security and Defense", professional field 9.1. "National Security" in the Department of "National and Regional Security" at the Faculty of "Security and Defense" of the National University "V. Levski".

26.10.2026 Prepared the review:

Veliko Tarnovo Prof. Veselin Petrov Madanski DSc